

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

С.В. Гаваза, аспірант
ННЦ „Інститут аграрної економіки” НААН
zh710@mail.ru

На ринку сільськогосподарської продукції та продовольства представлено багато взаємозамінної продукції, тому з'являється потреба у забезпеченні конкурентних переваг, які допоможуть утримати цінність продукції на прийнятному для споживача рівні. Привабливість продукції визначається можливістю придбання, ціною, якістю, упаковкою, терміном придатності, маркою підприємства, рівнем екологічної безпеки. Нині все більше споживачів турбується про здоров'я і тому вибирають якісну та екологічно безпечну продукцію, якою є органічна продукція.

Органічним може називатися продукт, вирощений на основі стандартів органічного землеробства в екологічно чистих умовах і не здатний нанести шкоди навколишньому середовищу в процесі виробництва, споживання й утилізації. Це натуральний продукт, виготовлений з використанням альтернативних сільськогосподарських технологій, в якому суворо регламентуються район походження і безпека споживання (рис. 1).

Рис. 1. Основні характеристики органічних продовольчих продуктів

Джерело: [2, 3]

Існує також визначення: «Органічні продукти вироблені відповідно до певних стандартів, передбачають, що вони були вирощені без використання пестицидів і мінеральних добрив. Такий продукт визначають три параметри: екологічно чиста сировина, екологічно чисті інгредієнти і технологічний процес». В.Д. Малигіна вважає, що «органічні продукти – це продукти ексклюзивної екологічної чистоти, що пройшли сертифікацію, яка засвідчує відповідність всіх ланок виробництва «органічних продуктів» суворим вимогам, в число яких включається відмова від використання хімічних добрив і пестицидів, регуляторів росту, методів генної інженерії» [1].

Узагальнене визначення поняття органічної продукції сформульовано І. Родейлом: «Продукти, що вирощені без пестицидів, штучно виготовлених мінеральних добрив, на ґрунті, вміст гумусу в якому збільшено шляхом внесення органічних речовин, вміст мінералів в якому збільшено шляхом внесення природних мінеральних добрив; не були оброблені консервантами, гормонами, антибіотиками і т.д.»

В науковій літературі теоретичного підґрунтя ринку органічної продукції майже не розроблено. На відміну від таких понять „органічне сільське господарство”, „органічне виробництво” та

„органічна продукція”, теоретико-методологічні основи формування та розвитку ринку органічної продукції залишаються малодослідженими.

Ринок органічної продовольчої продукції є складовою ринку сільськогосподарської продукції та продовольства в цілому, та зокрема окремих ринків сільськогосподарської продукції та продовольства (ринку зерна, м'яса, молока тощо). Сьогодні для кожного виду сільськогосподарської продукції та продовольства розроблені стандарти, згідно яких дана продукція виробляється як органічна. Особливість ринку органічної продукції полягає в тому, що його можна розглядати як сегмент окремо взятого продовольчого ринку (наприклад, молоко органічного виробництва на ринку молока та молокопродукції), так і як відокремлений ринок із своїми особливостями функціонування, які, загалом, багато в чому переплітаються із механізмом та особливостями функціонування ринку аналогічного виду продукції традиційного виробництва. Окремі дослідники наголошують на тому, що ринок органічної продукції входить до ринку екологічно чистої продукції та до ринку екологічно чистих товарів та послуг [4]. Однак ми розглядаємо ринок органічної продукції саме як частину ринку сільськогосподарської продукції та продовольства.

Ринок органічної продукції займає особливий сегмент на ринку сільськогосподарської продукції та продовольства. Продукція, що представлена цьому ринку відповідає чітким стандартам, а тому виділяється з поміж іншої продукції вищою якістю і безпечністю продукції, а відповідно і вищою ціною. Як зазначають окремі науковці, ринок органічної продукції є „нішевим ринком”, тобто таким, що займає певну невелику частку на ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, а продукція, представлена на ньому, вирощена на найякісніших ґрунтах та не містить небезпечних речовин.

Ринок органічної продукції є ринком, що охоплює певну частину кожного з окремих продовольчих ринків, тобто є міжгалузевим. Він займає незначну частку ринку сільськогосподарської продукції та продовольства навіть в економічно розвинених країнах. Ринок органічної продукції – це система економічних та правових відносин і господарських зв'язків у сфері виробництва, транспортування, зберігання та реалізації органічної продукції. Це особливий ринок, який гарантує покупцям високу якість продукції. Він характеризується особливостями, пов'язаними із технологією виробництва, переробки, зберігання, процесом сертифікації, каналами збуту тощо. Ринок органічної продукції можна визначити і як вид господарської діяльності, пов'язаної з

виробництвом і реалізацією органічних продуктів. Поняття «ринок органічної продукції» характеризує як умови, так і процес реалізації, що має певний економічний зміст і включає сукупність економічних відносин. Структура ринку органічної продукції представлена на рис. 2.

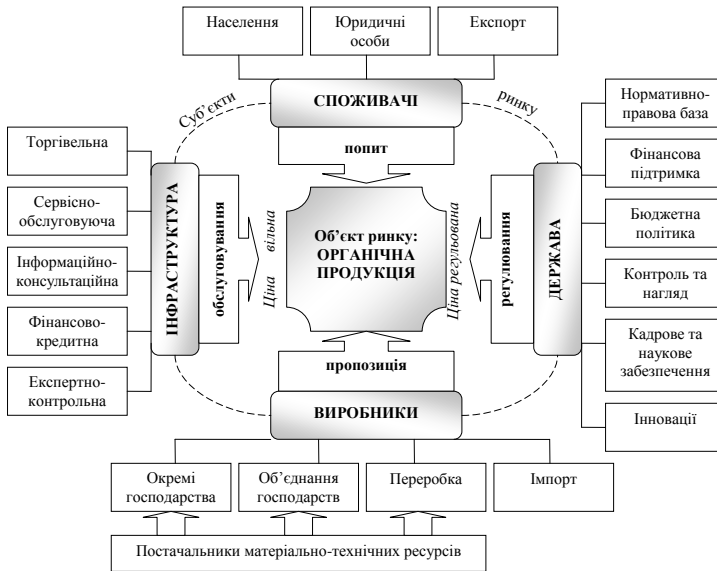

Рис. 2. Структура ринку органічної продукції

Джерело: власні дослідження

Ринок органічної продукції характеризується різкими коливаннями – з періодами підвищеного попиту і недостатньої пропозиції, і навпаки – зі значною пропозицією і низьким попитом. Тому завданням виробника є співробітництво з різними групами покупців з метою отримання достатньої інформації про продукцію, на яку росте незадоволений попит, про вимоги до якості продукту, так як зростання рівня якості життя спонукає населення купувати органічну продукцію.

Виробництво органічної продукції є практичним втіленням в аграрній сфері концепції сталого розвитку, сприяючи гармонізації економічного зростання, соціального розвитку і захисту довкілля як взаємозалежних та невід’ємних елементів стратегічного розвитку держави. В результаті досягається синергетичний ефект, як сукупність основного (органічні продукти харчування) та побічного продуктів (екологічні, соціальні та медичні блага, які створюються в процесі

виробництва). (рис. 3.).

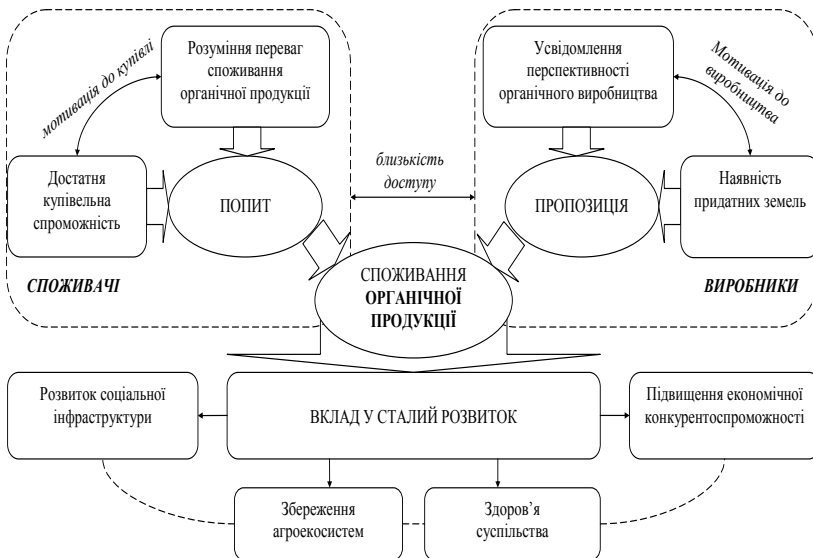

Рис. 3. Органічне виробництво як складова сталого розвитку

Джерело: власні дослідження

Органічному виробництву іноді приписують неспроможність забезпечення населення високоякісним продовольством, сировиною та іншими продуктами в достатніх обсягах, хоча продовольча і сільськогосподарська організація ООН «ФАО» заперечує дану точку зору [5]. Звичайно, ідея про можливість повної заміни традиційного виробництва органічним виглядає доволі утопічною, однак цілком реальними виглядає досягнення наступних індикаторів у довгостроковій перспективі: подальше зростання обсягів органічного виробництва і доведення частки ринку органічної продукції до 10-20 % від ринку сільськогосподарської продукції та продовольства; вдосконалення стандартів виробництва традиційної сільськогосподарської продукції в напрямку екологізації.

Перехід сільськогосподарських товаровиробників на органічне виробництво може бути реалізованим лише за умови усвідомлення ними переваг органічного виробництва порівняно з традиційним. Органічне виробництво швидше має переваги у цілому для суспільства, а не для окремо взятого виробника. Тому для забезпечення ефективності органічного виробництва необхідна

державна фінансова підтримка з метою економічного стимулювання впровадження органічного виробництва, надання податкових, кредитних пільг та інших преференцій.

Таким чином, ринок органічної продукції є складною, недостатньо вивченою системою. Специфічність об'єкту ринку – органічної продукції, вимагає особливих, дещо видозмінених (порівняно з ринками традиційної продукції) підходів до проблем ціноутворення, розбудови інфраструктури ринку, підвищення конкурентоспроможності даної продукції. Розвиток цього ринку є пріоритетним у новому тисячолітті, адже продукція, представлена на ньому, на всіх стадіях свого життєвого циклу не завдає шкоди навколишньому середовищу і людині та сприяє сталому розвитку.

Література

1. Малигіна В.Д. Тенденції формування ринку продовольства в Україні / В.Д. Малигіна, С.П. Маркелов: зб. наук. праць. – Донецьк: ДонДУУ, 2008. – С. 264-273.

2. Милованов Є.В. Органічне сільське господарство: перспективи для України / Є.В. Милованов // Посібник Українського хлібороба. – 2009. – с. 257-260.

3. Стецишин П.О. Основи органічного виробництва : навч. посіб. / П.О. Стецишин, В.В. Рекуненко, В.В. Пиндус та ін. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 234 с.

4. Хоменчук А. Организационное обеспечение формирования и развития рынка органической продукции / А. Хоменчук // Аграрная экономика. – 2009. – № 11. – С. 46-57.

5. Can Organic Farming Feed Us All? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldwatch.org/node/4060>